

Šolanje v času epidemije

Učenje in poučevanje na daljavo med zaprtjem šol zaradi epidemije COVID-19: perspektiva pedagoških delavcev v osnovnih in srednjih šolah v prvem mesecu pouka na daljavo

Živa Krajnc, Adelisa Huskić, Zala Kokol in Katja Košir

Oddelek za psihologijo, Filozofska fakulteta, Univerza v Mariboru

Kontakt: ziva.krajnc1@student.um.si, katja.kosir@um.si

- Predhodno usposabljanje za uporabo IKT je pomemben dejavnik zaznane kompetentnosti pri uporabi IKT.
- Med raziskavo so udeleženci poudarjali neenakost pogojev pri poučevanju na daljavo.
- Udeleženci, ki so zaposleni v srednjih šolah, so poročali o večji zaznani kompetentnosti za uporabo IKT, bolj pozitivnih stališčih do poučevanja na daljavo ter nižji stopnji stresa kot udeleženci, ki so zaposleni v osnovnih šolah.
- Višje ravni stresa so ob poučevanju na daljavo doživljali udeleženci, ki so imeli bolj negativna stališča do tovrstnega načina poučevanja, so se čutili manj kompetentne za uporabo IKT in predhodno niso bili vključeni v noben projekt usposabljanja za uporabo IKT, ki so dobivali manj opore od drugih in so doma poleg dela skrbeli še za predšolskega in/ali osnovnošolskega otroka.

Povzetek

Ob razglasitvi epidemije se je zaradi zaprtja šol uvedlo poučevanje na daljavo, kar je pedagoške delavce prisililo v velike prilagoditve ustaljenega načina poučevanja. Njihovo doživljanje pouka na daljavo smo preverjali kvalitativno in kvantitativno. Spletni vprašalnik je rešilo 1081 udeležencev, 11 udeležencev pa je sodelovalo v polstrukturiranih intervjujih. Preučevali smo občutek kompetentnosti za uporabo informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT), stališča do učenja in poučevanja na daljavo, poročanje o poteku dela na daljavo, zaznane prednosti, ovire in pomanjkljivosti tovrstnega dela, različne vidike zaznane opore ter samoporočan stres pri delu. O višjih ravneh stresa so poročali udeleženci, ki so doma poleg dela skrbeli še za predšolskega ali osnovnošolskega otroka. Tisti, ki so se predhodno udeležili projektov usposabljanja za uporabo orodij IKT, so poročali o večji kompetentnosti za uporabo IKT pri pouku kot tisti, ki v takšne projekte niso bili vključeni. Zaposleni v srednjih šolah so v primerjavi z zaposlenimi v osnovnih šolah izrazili bolj pozitivna stališča do izobraževanja na daljavo in večjo zaznano kompetentnost za uporabo IKT.

180

Ključne besede: poučevanje na daljavo, COVID-19, IKT, stres

Uvod

Slovenija je v začetku marca 2020 zaradi COVID-19 razglasila epidemijo, kar je spremenilo tudi ustaljen način delovanja vzgojno-izobraževalnih ustanov. Pouk na daljavo je imel brez dvoma velik vpliv na počutje in delo učencev, seveda pa tudi na učitelje, ki so se morali izjemno hitro prilagoditi in spremeniti svoj način dela. Kot predpostavlja model delovnih zahtev in virov (glej npr. Bakker idr., 2003), nenadne spremembe v delovnih zahtevah in virih vodijo v spremenjene ravni stresa pri delu, pretekle raziskave, ki so preučevale dejavnike uporabe informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT) pri poučevanju, pa kažejo, da so pomembni dejavniki stresa, povezanega z uporabo IKT pri poučevanju, tudi zaznana kompetentnost in stališča do uporabe IKT (Parayitam idr., 2010; Syvänen idr., 2016). Te dejavnike smo želeli v svoji raziskavi podrobneje preučiti, hkrati pa pridobiti sistematičen in z nekaterih vidikov poglobljen vpogled v potek poučevanja na daljavo v začetnem obdobju pouka na daljavo,

kot so ga zaznavali učitelji in svetovalni delavci, zaposleni v osnovnih in srednjih šolah. Zato smo različne vidike pouka na daljavo, kot so ga doživljali učitelji in svetovalni delavci, preučili tako kvantitativno, s spletnim vprašalnikom za pridobivanje podatkov na velikem vzorcu udeležencev, kakor kvalitativno, z odprtimi vprašanji v spletnem vprašalniku ter z intervjuji na manjšem vzorcu učiteljev in svetovalnih delavcev.

Glavni namen raziskave je bil preučiti, kako učitelji in svetovalni delavci v osnovnih in srednjih šolah dojemajo poučevanje na daljavo – kakšna so njihova zaznana kompetentnost in stališča ob takšnem načinu dela, kako ocenjujejo njegovo kakovost ter katere ovire, pomanjkljivosti in morebitne prednosti takšnega načina dela zaznavajo. Hkrati smo želeli zbrati dobre prakse poučevanja na daljavo ter vzpostavljanja in vzdrževanja komunikacije ob takšnem načinu dela za morebitne prihodnje potrebe po izkušnjah in uspešnih metodah dela na daljavo. Dodatno smo preverjali specifične vidike doživljanja pedagoških delavcev glede na njihovo morebitno predhodno usposabljanje za uporabo IKT pri poučevanju, glede na zaposlitev v osnovni ali v srednji šoli in glede na to, ali poleg tega pomagajo še lastnim predšolskim ali osnovnošolskim otrokom.

Metoda

V raziskavi je sodelovalo 1092 oseb. Spletni vprašalnik je izpolnilo 1081 udeležencev, od tega 131 (12,1 %) moških in 950 (87,9 %) žensk. V polstrukturiranih intervjujih je sodelovalo 11 udeležencev. Med udeleženci, ki so izpolnjevali vprašalnik, jih je 974 (90,1 %) učiteljev in 107 (9,9 %) svetovalnih šolskih delavcev. Na osnovnih šolah jih je zaposlenih 812 (75,1 %), na srednjih pa 269 (24,9 %). Med udeleženci je bilo 498 (46,1 %) takih, ki poleg dela doma skrbijo za predšolskega in/ali osnovnošolskega otroka. Udeleženi v polstrukturiranih intervjujih so zaposleni v osnovnih šolah, gimnazijah in glasbeni šoli.

Za raziskavo je bil uporabljen vprašalnik, ki so ga sestavili študentje 2. letnika dodiplomskega študija psihologije na Oddelku za psihologijo Filozofske fakultete Univerze v Mariboru pod mentorstvom izr. prof. dr. Katje Košir. Zajema 48 postavk odprtega in zaprtega tipa, meri pa občutek kompetentnosti za uporabo IKT (primer postavke: *Počutim se sposobnega uporabljati IKT*), stališča do učenja in poučevanja na daljavo (primer postavke: *Menim, da je poučevanje/delo na daljavo (lahko) tako kakovostno kot poučevanje v živo*), poročanje pedagoških delavcev o poteku dela na daljavo (primer postavke: *Izvajanje učnega procesa/dela na daljavo mi omogoča zadostno stopnjo individualnega dela*

z učenci), zaznane prednosti pedagoškega dela na daljavo (primer postavke: *Ste pri trenutni organizaciji in izvedbi pedagoškega dela prepoznali kakšne prednosti poučevanja/dela na daljavo, ki bi kasneje lahko izboljšale (ali dopolnile/izpopolnile) tudi pouk v živo?*), zaznane ovire in pomanjkljivosti dela na daljavo (primer postavke: *Kaj vas pri poučevanju/delu na daljavo najbolj skrbi?*), različne vidike zaznane opore pri delu (primer postavke: *Kako se je organiziral potek pouka/dela na daljavo s strani vaše šole?*) ter samoporočan stres pri delu (primer postavke: *Kako pogosto ste bili v času, odkar poteka izobraževanje na daljavo, vznemirjeni zaradi nepričakovanih dogodkov, povezanih z delom?*). Za merjenje stresa pri delu smo uporabili prilagojeno različico *Vprašalnika doživljanja stresa* (Cohen idr., 1983, slovenska priredba Košir idr., 2014), ki meri stopnjo zaznane stresa pri delu. Postavke so bile prilagojene tako, da so se nanašale na obdobje izvajanja pouka na daljavo.

Vprašalnik je bil poslan na uradne e-poštne naslove različnih šol s prošnjo, da se posreduje vsem pedagoškim delavcem. Delil se je tudi po socialnih omrežjih. Na spletnem portalu 1ka je bil za reševanje dostopen en teden, ko je izobraževanje na daljavo na večini šol potekalo drugi oziroma tretji teden. Študentje so v tretjem in četrtem tednu poučevanja na daljavo izvajali tudi polstrukturirane intervjuje z različnimi profili pedagoških delavcev. Ti so bili opravljeni v živo ali s spletnimi orodji (npr. Skype). Nabor vprašanj je bil predhodno usklajen v skupini sodelujočih v raziskavi.

Rezultati z razpravo

Zaznana kompetentnost za uporabo IKT

Udeleženci raziskave so pri poučevanju na daljavo med različnimi orodji IKT najpogosteje uporabljali e-pošto (97,9 % udeležencev) in orodja za komunikacijo na daljavo (61,2 % udeležencev), kot je Skype. Relativno pogosta je bila tudi raba spletnih učilnic, kot sta e-Asistent (37,4 % udeležencev) in Moodle (30,8 % udeležencev). Poročali so, da se za uporabo IKT počutijo razmeroma kompetentne, saj jih je velika večina pri postavkah o zaznani kompetentnosti za uporabo IKT izražala vsaj delno strinjanje. Nekoliko manj kot polovica (43,2 %) udeležencev je bila predhodno vključena v projekt usposabljanja za uporabo IKT. Tisti, ki so bili v te projekte vključeni ($M = 3,87$; $SD = 0,74$), so poročali o statistično značilno večji zaznani kompetentnosti za uporabo IKT ($Z = -6,892$; $p < 0,001$) v primerjavi z udeleženci, ki v tovrstne projekte niso bili vključeni ($M = 3,51$; $SD = 0,81$).

Pomoč šole in različni vidiki opore

Premik pouka v spletno okolje in pogostejšo uporabo orodij IKT sta zaposlenim v vzgojno-izobraževalnem okolju olajšali vsaj zmerna zaznana opora IKT-koordinatorja (o tej je poročalo 76,5 % vprašanih) in vodstva šole (o tej je poročalo 80,2 % vprašanih). Iskali so jo tudi pri sodelavcih in na spletu. Večji delež udeleženi (70,1 %) je napotke za organizacijo dela na daljavo prejel od nadrejenih, preostali pa so se o načinu organizacije pouka odločali sami. Velika večina jih je poročala o zadovoljstvu z oporo, ki so jo prejeli z različnih strani. O okrepitvi sodelovanja med sodelavci so poročali tudi udeleženci v intervjujih. Navajali so, da med seboj sodelujejo učitelji, ravnatelji in drugi strokovni delavci, si izmenjujejo dobre prakse in ideje ter se med seboj spodbujajo. Udeleženci pa so bili manj zadovoljni z oporo od Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport ter Zavoda Republike Slovenije za šolstvo; vsaj zmerno oporo je zaznavala približno polovica udeležencev (52,2 % za MIZŠ, 52,4 % za ZRSŠ). V vprašanih odprtega tipa so udeleženci poudarili, da v času, ko so pedagoški delavci smernice najbolj potrebovali, teh niso prejeli, priporočila pa so bila izdana pozneje, ko je bil način dela že vzpostavljen.

Stališča do poučevanja na daljavo in potek dela

Večina udeležencev je poročala, da so po dveh tednih poučevanja na daljavo vzpostavili dvosmerno komunikacijo, ki omogoča spremljanje napredka in poteka večkrat tedensko (55,1 %) ali dnevno (37,7 %). Največji delež udeleženi (71,9 %) je stik, ki jim je omogočal spremljanje napredka učencev, vzpostavil z vsaj polovico svojih učencev. Po dveh tednih poučevanja na daljavo 7,2 % udeležencev dvosmerne komunikacije ni vzpostavilo, 3,6 % pa stika ni vzpostavilo z nobenim od svojih učencev.

Več kot polovica udeležencev (55,7 %) je menila, da kakovost poučevanja na daljavo ni primerljiva s kakovostjo klasičnega pouka v učilnici. Prav tako je večina udeležencev (70,5 %) poročala, da takšna oblika poučevanja ni pravična do vseh učencev. Velika večina (89,5 %) jih je poročala, da otežuje komunikacijo. Približno polovica (48,4 %) je menila, da učencem, ki potrebujejo dodatno pomoč, na daljavo ni mogoče pomagati v enaki meri. Po dveh tednih pouka na daljavo je 43 % udeležencev poročalo, da pouka niso prilagajali učencem s posebnimi potrebami. Oteženo dvosmerno komunikacijo med učencem in učiteljem so poudarili tudi udeleženci v intervjujih. Kot veliko oviro so posebej omenili še pomanjkanje osebnega stika. To je oteževalo delo tako samim udeležencem pri poučevanju predmetov, ki vključujejo veliko neposrednega stika z učenci, kakor samim učencem, ki so pogrešali sovrstnike.

Več kot polovica (57,4 %) udeležencev, ki so rešili vprašalnik, se je strinjala, da orodja IKT omogočajo individualno pomoč učencem, vendar so bila mnenja različna glede tega, ali izvajanje pedagoškega procesa na daljavo omogoča zadostno stopnjo individualnega stika. Poleg učencev s posebnimi potrebami so težave pri izvajanju pouka na daljavo udeleženci zaznali tudi pri otrocih tujcih in otrocih, ki niso imeli zagotovljenih enakih pogojev za učenje kot sošolci. Četrtnina (25,5 %) udeležencev je poročala, da so imeli v razredu vsaj enega učenca, ki do računalnika ni imel dostopa bodisi zaradi pomanjkanja ustrezne opreme bodisi zaradi velikega števila družinskih članov, ki so opremo souporabljali, malo manj kot četrtnina (23,5 %) pa podatkov o dostopnosti do računalniške opreme ni imela za vse svoje učence. Pomanjkanje tehnologije oziroma usposobljenosti za njeno uporabo je kot največjo oviro za poučevanje na daljavo pri odprtih tipih vprašanj navedla večina udeležencev, kot pomanjkljivost pa so poudarili še negativne posledice povečane uporabe tehnologije. Udeleženci so poročali tudi o spodbudnejših vidikih. Velika večina (84,9 %) se jih je po dveh tednih pouka na daljavo vsaj delno strinjala, da bo predvidene učne cilje mogoče doseči. Pri odprtih vprašanjih so poudarili povečanje individualnega stika z učenci. Odzivi učencev so bili pretežno ocenjeni kot pozitivni (62,9 %) ali nevtralni (27,2 %), pretežno pozitivne (88 %) so bile tudi povratne informacije staršev. V odprtih odgovorih so udeleženci poročali, da je pozitivna naravnost učencev do tovrstnega pouka bila posledica možnosti samostojnega razpolaganja s časom, lažjega kombiniranja šolskega dela s prostočasnimi aktivnostmi in boljšega stika, ki so ga udeleženci vzpostavili s svojimi učenci. Udeleženi so v večini poročali tudi o zadovoljivi kakovosti izdelkov. Velik delež (64,6 %) jih je prepoznal prednosti, ki jim bodo v prihodnosti omogočile izboljšanje, dopolnitev ali izpopolnitev pouka v živo, in jih namerava v prihodnosti uvesti v svoje delo. V odgovorih na odprta vprašanja so bili navedeni tudi predlogi za nadaljnjo uporabo orodij IKT v pedagoški praksi.

184

Udeleženci so pri odprtih vprašanjih in intervjujih poročali, da nezadovoljstvo s poukom na daljavo izražajo predvsem tisti učenci, ki so že sicer potrebovali več dodatne pomoči. Poročali so tudi o neodzivnosti nekaterih učencev. Slabša odzivnost se je pojavila predvsem pri tistih, ki imajo tudi pri klasičnem pouku več težav z regulacijo lastnega učenja, imajo učne težave in slabšo zmožnost koncentracije. Udeleženci so v odprtih odgovorih kot pomemben dejavnik sodelovanja poudarili podporo in pomoč staršev.

Stres

Polovica (52,4 %) udeležencev je poročala, da so se pogosto ali zelo pogosto počutili napete in v stresu ter da so bili vznemirjeni zaradi nepričakovanih

dogodkov, vendar jih je veliko (58,9 %) pogosto ali zelo pogosto čutilo, da svoj poklic obvladujejo in da v njem uživajo. Kljub temu je bil nov način poučevanja večinoma ocenjen kot bolj stresen od običajnega pouka. Ugotovili smo, da so dejavniki tveganja za občutenje več stresa manjša zaznana kompetentnost za uporabo IKT ($r = -0,37; p < 0,001$), nižja stopnja opore pri poučevanju z IKT ($r = -0,21; p < 0,001$) ter bolj negativna stališča do poučevanja na daljavo ($r = -0,42; p < 0,001$). Višje stopnje stresa ($M = 2,95; SD = 0,72$) so zaznavali tudi udeleženci, ki predhodno niso bili vključeni v projekte za usposabljanje za uporabo IKT ($Z = -4,390; p < 0,001$), v primerjavi s tistimi, ki so v takšne projekte bili vključeni ($M = 2,73; SD = 0,76$). Več stresa ($M = 2,97; SD = 0,76$) so doživljali tudi tisti udeleženci, ki so doma poleg službe skrbeli še za predšolskega ali osnovnošolskega otroka ($Z = -4,014; p < 0,01$), v primerjavi s tistimi, ki niso ($M = 2,76; SD = 0,72$). Udeleženci z otroki so pri odprtih vprašanjih poudarili, da so se težave pojavile predvsem pri usklajevanju službenih obveznosti in obveznosti doma.

Udeleženci so v intervjujih in odprtih vprašanjih poročali, da so se ob poučevanju na daljavo počutili bolj obremenjene. V intervjujih so navajali večjo časovno obremenjenost zaradi podaljšanega delovnika, oblikovanja poglobljenih priprav za učence, pregledovanja in popravljanja nalog, odgovarjanja na elektronska sporočila, iskanja primernih delovnih listov ipd. Poudarili so tudi preobremenjenost z različnimi komunikacijskimi kanali, nenehno odzivnostjo in pisanjem povratnih informacij.

Razlike med pedagoškimi delavci, ki so zaposleni v osnovnih in srednjih šolah

Preverjali smo tudi razlike, ki so se pri tej obliki pouka pojavljale med pedagoškimi delavci, ki so zaposleni v osnovnih šolah, in pedagoškimi delavci, ki so zaposleni v srednjih. Zaposleni v srednješolskem izobraževalnem sistemu ($M = 3,80; SD = 0,77$) so se od zaposlenih v osnovnošolskem izobraževalnem sistemu ($M = 3,61; SD = 0,80$) statistično pomembno razlikovali po večji zaznani kompetentnosti za uporabo orodij IKT ($Z = -3,024; p < 0,002$). Udeleženci, ki so zaposleni v srednjih šolah ($M = 2,75; SD = 0,70$), so doživljali nižjo stopnjo stresa ($Z = -2,519; p < 0,01$) kot udeleženci, ki so zaposleni v osnovnih šolah ($M = 2,89; SD = 0,75$). Udeleženci, ki so zaposleni v srednjih šolah, so poročali tudi o bolj pozitivnih stališčih do poučevanja na daljavo pri vseh postavkah. Pogosteje so poročali, da je poučevanje na daljavo tako kakovostno kot delo v živo ($Z = -6,405; p < 0,001; M (SŠ) = 2,71; SD (SŠ) = 1,00; M (OŠ) = 2,25; SD (OŠ) = 0,96$), da je s poukom na daljavo mogoče doseči predvidene učne cilje ($Z = -2,817; p = 0,005; M (SŠ) = 3,30; SD (SŠ) = 0,87; M (OŠ) = 3,15; SD (OŠ) = 0,82$),

da delo na daljavo ne otežuje komunikacije z učenci ($Z = -4,173$; $p < 0,001$; M (SŠ) = 3,46; SD (SŠ) = 1,02; M (OŠ) = 3,76; SD (OŠ) = 0,91), da je pouk na daljavo pravičen do vseh učencev ($Z = -5,515$; $p < 0,001$; M (SŠ) = 2,36; SD (SŠ) = 0,99; M (OŠ) = 2,00; SD (OŠ) = 0,91), da jim IKT omogoča, da učencem pomagajo individualno ($Z = -6,539$; $p < 0,001$; M (SŠ) = 3,90; SD (SŠ) = 0,90; M (OŠ) = 3,49; SD (OŠ) = 0,90), ter da lahko pri pouku na daljavo v enaki meri pomagajo učencem, ki potrebujejo dodatno pomoč ($Z = -7,633$; $p < 0,001$; M (SŠ) = 3,13; SD (SŠ) = 1,15; M (OŠ) = 2,51; SD (OŠ) = 1,08).

Bolj pozitivna stališča do tovrstnega dela lahko morda pripišemo višji starosti učencev, saj so srednješolci praviloma bolj večji uporabe računalnikov in podobne tehnologije, ki se je uporabljala za pouk, ter imajo bolj razvite spretnosti regulacije lastnega učenja. Hkrati pa ugotovljenim razlikam botruje sam zaznan potek pedagoškega procesa na daljavo. Udeleženci, zaposleni v srednjih šolah, so imeli več dvosmerne komunikacije ($Z = -2,958$; $p = 0,003$; M (SŠ) = 2,41; SD (SŠ) = 0,54; M (OŠ) = 2,27; SD (OŠ) = 0,61), ki so jo opisovali kot bolj kvalitetno v primerjavi z udeleženci, ki so zaposleni v osnovnih šolah ($Z = -6,006$; $p < 0,001$; M (SŠ) = 3,10; SD (SŠ) = 0,93; M (OŠ) = 2,68; SD (OŠ) = 0,91). Poročali so tudi, da so bili pogosteje v rednem stiku z učenci, tako so lahko spremljali njihovo učenje in napredek ($Z = -7,486$; $p < 0,001$; M (SŠ) = 3,73; SD (SŠ) = 0,91; M (OŠ) = 3,17; SD (OŠ) = 1,08). Prav tako so pogosteje poročali, da jim izvajanje učnega procesa na daljavo omogoča zadostno stopnjo individualnega dela z učenci ($Z = -6,538$; $p < 0,001$; M (SŠ) = 3,05; SD (SŠ) = 1,03; M (OŠ) = 2,57; SD (OŠ) = 0,93). Tudi dijaki srednjih šol ($M = 3,82$; $SD = 0,85$) so se na poučevanje na daljavo odzivali bolj pozitivno ($Z = -4,466$; $p < 0,001$) kot učenci osnovnih šol ($M = 3,56$; $SD = 0,85$), morda zato, ker so že pred uvedbo poučevanja na daljavo v večji meri uporabljali IKT za učenje, zaradi česar jim je bil prehod na pouk po spletu lažji.

Omejitve in sklepi

Pri interpretiranju in posploševanju ugotovitev naše raziskave je ključno upoštevati nekatere omejitve. Namen raziskave je bil analizirati stanje izvedbe pouka na daljavo ter doživljanja pedagoških delavcev na osnovnih in srednjih šolah v začetnem obdobju izvajanja pouka na daljavo. Ugotovitev naše raziskave torej ni ustrezno posploševati na celotno obdobje izvedbe pouka na daljavo, prav tako iz tega razloga niso uporabne za evalvacijo izvedbe pouka na daljavo.

Posplošljivost rezultatov naše raziskave je omejena tudi zaradi nenaključnega vzorčenja; vprašalnik s prošnjo za sodelovanje pedagoških delavcev v raziskavi

je bil sicer poslan na vse slovenske šole, vendar se je povabilu odzval le delež učiteljev in svetovalnih delavcev. Prav tako je pridobivanje udeležencev potekalo po spletnih družbenih omrežjih. Glede na značilnosti preučevanih vsebin lahko v zvezi s tem predpostavimo pristranskost podatkov v pozitivno smer: tisti učitelji in svetovalni delavci, ki so ob prilagajanju dela doživljali največ stresa ali ki so imeli več težav z uporabo tehnologije, se zaradi velike delovne obremenjenosti oziroma manjše prisotnosti na spletu za sodelovanje v raziskavi verjetneje niso odločili. Zato je zelo verjetno, da je stanje, kot ga je pokazala naša raziskava, bolj pozitivno, kakor je bilo v tistem obdobju dejansko stanje na področju pouka na daljavo.

Z izobraževanjem na daljavo je tako po mnenju udeleženi mogoče doseči zastavljene učne cilje, vendar kvaliteta tovrstnega poučevanja ni primerljiva s klasičnim poukom v učilnici. V slabšem položaju so bili učenci, ki niso imeli enakih pogojev za tovrstno izobraževanje kot vrstniki. Ob vrnitvi v šolo je torej treba posebno pozornost nameniti prav tem učencem, saj je zelo verjetno, da so se razlike med učenci povečale tako v znanju kakor v socialnih in čustvenih izidih med šolanjem na daljavo. Za pomemben dejavnik zaznane kompetentnosti za uporabo orodij IKT in nižjih ravni stresa se je izkazalo predhodno usposabljanje za uporabo IKT, kar je skladno s predhodnimi raziskovalnimi ugotovitvami (Hattie, 2009). Varovalni dejavniki pred višjimi ravni stresa so bili tudi zaznana kompetentnost za uporabo IKT pri poučevanju, bolj pozitivna stališča do učenja in poučevanja na daljavo ter večja zaznana opora pri prilagajanju poučevanju na daljavo, kar je skladno s predhodnimi raziskavami, ki so preučevale dejavnike stresa pri učiteljih (npr. Košir idr., 2014; Syvänen idr., 2016). Bolj obremenjene so se počutili tisti, ki so doma poleg dela skrbeli še za predšolskega in/ali osnovnošolskega otroka. Upoštevanje perspektivo učiteljev se je poučevanje na daljavo izkazalo za primernejše v srednjih šolah.

Opomba

Raziskava je bila izvedena v okviru predmeta Pedagoška psihologija 2 na študijskem programu prve stopnje Psihologija na Filozofski fakulteti Univerze v Mariboru. Pri izvajanju raziskave so poleg avtoric tega prispevka sodelovali še Lara Dolenc, Špela Dugonik, Tanja Goltnik, Tina Goznik, Jure Gračner, Nina Kobilica, Tinkara Koračin, Tina Kos, Lina Kovše, Tea Podbevšek, Nina Venta, Jana Verdnik, Klavdija Vincetič in Reja Žinko.

Reference

- Bakker, A. B., Demerouti, E., de Boer, E., in Schaufeli, W. B. (2003). Job demands and job resources as predictors of absence duration and frequency. *Journal of Vocational Behavior*, 62, 341–356. [https://doi.org/10.1016/S0001-8791\(02\)00030-1](https://doi.org/10.1016/S0001-8791(02)00030-1)
- Hattie, J. (2009). *Visible learning. A synthesis of over 8000 meta-analyses relating to achievement*. Routledge.
- Košir, K., Licardo, M, Tement, S. in Habe, K. (2014). Doživljanje stresa in izgorelosti, povezanih z delom z učenci s posebnimi potrebami pri učiteljih v osnovni šoli. *Psihološka obzorja*, 23, 110–124. <https://doi.org/10.20419/2014.23.411>
- Parayitam, S., Desai, K. J., Desai, M. S. in Eason, M. K. (2010). Computer attitude as a moderator in the relationship between computer anxiety, satisfaction, and stress. *Computers in Human Behavior*, 26(3), 345–352. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2009.11.005>
- Syvänen, A., Mäkineniemi, J.-P., Syrjä, S., Heikkilä-Tammi, K. in Viteli, J. (2016). When does the educational use of ICT become a source of technostress for Finnish teachers? *Seminar.net. International journal of media, technology and lifelong learning*, 12(2), 95–109. <https://journals.hioa.no/index.php/seminar/article/view/2281>

Abstract

Due to the declaration of the epidemic and subsequent school closures, distance learning was introduced; this forced school professionals to make substantial adjustments to their conventional way of teaching. Their experiences were examined qualitatively and quantitatively through a questionnaire, completed by 1,081 participants, and semi-structured interviews conducted with 11 participants. We studied their self-perceived competence with the use of information and communications technology (ICT), as well as their attitude towards distance learning and teaching. Further, we were interested in their perspective on the process of instruction, and what they perceived as advantages, obstacles, or disadvantages in this type of work. Finally, we examined various aspects of perceived support and self-reported stress. Participants who took care of pre-school or primary school children at home (in addition to work) reported higher levels of stress. Those who had previously been involved in a training project that taught the use of ICT tools felt more competent

in using them, as opposed to those who had not been involved in such projects. Employees of upper secondary schools expressed more positive attitudes towards distance education and higher perceived competence for the use of ICT compared to elementary school employees.

Keywords: distance learning, COVID-19, ICT, stress